

Nepobitno dejstvo je torej da se godi učiteljstvu velika krivica, ker še danes nima vsaj deloma primerne plače, kar so priznali že vsi merodajni činitelji. Učiteljstvo je torej povsem nedolžno, ako še ni sankcioniran v zadnjem zasedanju soglasno sprejeti zakon, in učiteljstvo je po nedolžnem obsojeno v nadaljno trpljenje. Tako trpljenje je pa najhujše in se ne da prenašati.

Vsled tega vljudno prosi podpisano deželno učiteljsko društvo:

Visoka zbornica naj določi iz deželne blagajnice tako draginjsko doklado z letom 1905. vsemu učiteljstvu, da bo poravnana razlika med sedanjo faktično plačo in ono — ki se je soglasno sprejela po zadnjem zakonskem načrtu, ki jo naj prejema vse učiteljstvo v deželi, dokler se stalno zakonito ne izboljša njegovega obupnega gmotnega položaja.

Pokritje tega izdatka se vzame iz preostatkov na deželni užitnini.

Z zaupanjem zre deželno učiteljstvo v sedanje zasedanje visokega deželnega zbora, ki gotovo prinese učiteljstvu vsaj začasno deloma urejene plače, kar bo v čast gg. deželnim poslancem, ki se povzpno s tem blagim činom med prve človekoljube v naši širni monarhiji:

Deželno učiteljsko društvo za pokneženo grofijo
Goriško-Gradiščansko.

V Gorici, dne 19. oktobra 1905.

Tajnika:

Alojzij Urbančič
Inocenc Tarlao.

Predsednik:

Franc Bajt.

Podpredsednik:
Andrej Pizzul.

V odbor priporoča vsemu učiteljstvu, da naj polnoštevilno (sedaj šteje to naše društvo skoraj 300 članov, slov. in ital. tovarišev) pristopi k tej prepotrebni stanovski organizaciji, ki neumorno deluje za učiteljske in šolske interese. Novi člani naj se z dopisnico prijavijo tajniku Alojziju Urbančiču, nadučitelju v Mirnu pri Gorici.

Naši zaupniki, na delo!

Novi šolski in učni red in — stara netočnost glede slovanskih šol.

Petintrideset let je bil star dosedanji šolski in učni red za ljudske in meščanske šole. Te dni je pa naučno ministrstvo priobčilo in zaukazalo novo naredbo te vrste, ki stopi v veljavo s prihodnjim šolskim letom, oziroma že s 1. novembrom t. l. na tistih šolah, ki šele tedaj prično z novim šolskim letom. Ta novi opravični red za javne in privatne ljudske in meščanske šole ni prinesel ravno veliko novega in tudi ni v bistvenih rečeh dosti pre naredil starega reda. Nekatera poglavja so nova; toda v njih so izrečene bolj želje nego ukazi, kakor je razvidno iz našega uvodnega članka v predzadnji številki.

Napredek kaže ta red v notranji organizaciji šol; napredek je izražen v tem, ker se je v ta kodeks spravilo marsikaj, kar se je v teku 35 let dobro obneslo v praksi. Hvalevredno je tudi to, da se je porabilo še marsikaj, kar so priporočali napredni nemški pedagogi. Oziralo se je osebno na to, kako bi se šolski otroci ohranili zdravi, kako ne bi nobeden otrok ostajal brez pouka, kako naj bi šola delovala v soglasju s starši in z domačo hišo. Navedena so

bolj na drobno določila glede rednega šolskega obiska, glede vsednevnega in poldnevnega šolskega pouka, glede dolžnosti in pravic učiteljev in šolskih voditeljev in domače konference, glede izpričeval, razredov in oddelkov, preizkušenj itd. itd. Vse to smo že navedli v omenjenem članku.

Treba bo večkrat vzeti v roke ta novi šolski in učni red, da spoznamo natančno njegove vrline in napake. Kako se obnese v celoti, pokaže bodočnost. Zatorej ni moči izreči že danes splošne graje ali splošne hvale. To bi bilo pre-nagljeno.

Nekaj graje pa zasluži ta Hartlova »labodja pesem« že danes.

Eden prvih §§ novega šolskega reda veleva, da se morajo, kadar je treba gosposkam odločiti, zaslišati tudi občine, šolski okraji in dežele, kakšen učni jezik, oziroma jezik kakor predmet je izbrati novim, oziroma starim šolam. Ministrstvo so k sprejetju te točke v novo naredbo gotovo napotile večkratne razsodbe upravnega sodišča, pri katerem so se pritoževali pogostoma osobito slovanski starši, ki so jim vprav usiljevali nemške šole. Ta okoliščina nas je opozorila, da ta novi šolski in učni red ugaja v vseh točkah le čisto nemškimi, čisto italijanskimi in čisto slovanskimi (češkimi) šolam. Vsem glede jezika mešanim šolam prinaša seveda tudi mnogo navodil, a vseh ne. V Avstriji imamo namreč, žalibog, veliko nepedagoških šol, namreč osobito veliko nemških (nekaj italijanskih) šol, v katerih poučujejo slovanske, zlasti slovenske otroke. Vrhutega imamo utrakvistične šole in šole, v katerih se poleg slovanskega učnega jezika v preveliki meri uči nemščina (italijanščina) kakor učni predmet. Takih pedagoških odnošajev je v Avstriji vse polno. Novi učni red jih niti ne omenja: torej jih ne graja in ne hvali. Teh pedagoških izrastkov ni prepovedal kakor bi jih moral. Ako hoče tudi v tej kakor v drugih točkah uveljaviti zdrava pedagoška načela, naj bi bil dal vsaj navodila, kako je učitelju postopati na nemških (italijanskih) šolah, kjer je $\frac{1}{5}$ ali $\frac{3}{4}$ ali $\frac{1}{2}$ itd. slovanskih otrok, kako mu je uravnati pouk na utrakvističnih šolah, koliko ur je smeti porabiti na slovenskih šolah za tuj jezik (nemški, italijanski) kakor učni predmet, kateri drugi predmeti se smejo v tem slučaju prikrajšati itd.

Takih navodil pogrešamo v novem šolskem in učnem redu. V tej stvari tavajo v temi že 35 let vse šolske gosposke od najnižje do najvišje inštanice, ki so glede pedagoških in metodiških načel v tej točki vedno in povsod nedine — edine pa le v tem, da za slovenske otroke ni nikoli in nikjer preveč nemščine, oziroma italijanščine. Da se učitelji in otroci mučijo z nemškimi (italijanskimi) knjigami, da učenci zaradi neznanja učnega jezika zaostajajo v drugih koristnejših predmetih, da jim je zategadelj zaprta pot do višjih učilnic in potlej do višjih služb, za to se ne brigajo avstrijski c. kr. pedagogi. Materijalna in moralna škoda se pa godi Slovanom, osobito Slovencem, ko se vrhutega narod raznaroduje po tujih šolah. In to osobito tedaj, ako so tuje šole še v rokah tujih učiteljev, kar je, žalibog, v navadi. V Avstriji ustanavljajo najprvo za enega nemškega otroka in 99 slovenskih — nemško šolo! To nemško učilnico smatrajo zdaj Nemci za nemško posest. Takih slučajev je na Spodnjem Štajerskem 90%, na Koroškem pa 99%.

Torej glede slovanske šolske mladine na neslovanskih (utrakvističnih in drugih učilnicah) ni prinesel v jezikovnem obziru novi šolski in učni red nikakšnega pedagoškega zdravila.